

Okulun Çocuk Koruma Politikası: İngiltere Örneği

Child Protection Policy of School: Case of England

Davut ELMACI¹, Adem BEYHAN²

Özet

Bu çalışmanın amacı, okulların çocuk koruma politika belgelerini inceleyerek çocukların korunmasıyla ilgili okullardaki düzenlemelerin neler olduğunu İngiltere örneğinde belirlemektir. Nitel araştırma yaklaşımına dayanan bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında İngiltere'den internet üzerinden ulaşılan 10 ilkokulun çocuk koruma politika belgesi biçimsel ve içeriksel olarak incelenmiştir. Politika belgelerinin biçimsel özellikleri saptandıktan sonra veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. Araştırma bulgularına göre, biçimsel özellikler yönünden çocuk koruma politika belgeleri arasında bir benzerlik olmadığı, İngiltere'de okullarda somut bir çocuk koruma politikası olduğu, çocuk koruma hizmetleriyle eğitim hizmetlerinin işbirliği içerisinde yürütüldüğü, okul personelinin çocuk koruma eğitimi almalarının gerekli görüldüğü, okullarda çocuk koruma hizmetlerinden özel olarak sorumlu bir görevlinin bulunduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Koruma, Okulda Çocuğun Korunması, İngiltere

Abstract

Purpose of this study is to explore regulations related to protect children in schools, by examining child protection policy documents of schools, in the case of England. In this study, based on qualitative research approach, document analysis method has been used. Within the scope of this research, Child Protection Policy Documents of ten primary schools from England, accessible on the internet, have been examined as formal and contextual. The data were analyzed with content analysis after formal and contextual features of Policy Documents had been determined. According to the research findings, it has been understood that there is no similarity in terms of formal features between those Policy Documents, there is concrete Child Protection Policy in England, child protection services and educational services are carried out together, it is accepted as a necessity that school staff should be trained on child protection and there is a designated person especially responsible for child protection services in schools.

Key Words: Child Protection, Child Protection in School, England

¹ Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası Doktora Öğrencisi, delmaci@gmail.com

² Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası Doktora Öğrencisi, adembeyhan@gmail.com

Giriş

Okul, planlı, amaçlı ve sistemli öğretimin yapıldığı örgün eğitim kurumudur (Doğan, 2011:193). Okulun temel misyonu, çocuk ve gençlerin yetişkin dünyasına etkili bir biçimde hazırlanmasına katkıda bulunmaktır. Bu temel misyonu yerine getirebilmeleri için okulların, her şeyden önce öğrencilerin kendilerini güvende hissedebilecekleri bir yer olarak örgütlenmeleri gerekir (Öğülmüş, 2006, s.16). Çocukların günlük yaşamlarının önemli bir bölümü okullarda geçmektedir. Böylelikle okullar, çocukların gelişimlerinde ve yetişkin hayatına hazırlanmalarında önemli bir konumda yer almaktadır. Okulların, öğrencilerin öğrenmelerine ilişkin yasal sorumlulukları kadar öğrencilerine karşı manevi sorumlulukları da (pastoral responsibility) vardır. Okulların, sorumlulukları altındaki öğrencilerin kötü muamele ve zararlardan korunmaya karşı temel haklara sahip olduklarını bilmeleri gerekir. Okullar, her koşulda öğrencilerinin güvenlik ve iyilik hallerinin sağlanması için çaba göstermelidir. Çünkü kendisini güven içinde hissetmeyen bir öğrenciden etkili bir şekilde öğrenmesi beklenemez. Gerek yasal sorumlulukları gerekse manevi sorumlulukları yönünden her okulun çocukların bakım, güvenlik ve iyi oluş hallerine katkıda bulunan bir ortam sağlamaya çalışması gerekir (Department of Education, 2012).

Çocukların zamanlarının büyük çoğunluğunu okullarda geçirmesi eğitimciler için diğer meslek elemanlarına nazaran çocuklara daha fazla ulaşma imkanı sağlar. Böylelikle eğitimciler ve dolayısıyla bir eğitim personeli olarak öğretmenler, istismar ve ihmalin tanınması, raporlanması ve önlenmesinde hayati bir role sahip olurlar. Eğitimcilerin çocukların korunmasında hayati bir role sahip olmalarının başka nedenleri de vardır. Öncelikle eğitimciler, çocuklara daha yakındır ve onlarla istikrarlı bir iletişim kurma olanağına sahiptirler. Diğer yandan, eğitimcilerin çocuklara yönelik kötü muameleyi bildirme yönünden mesleki ve yasal sorumlulukları vardır. Bir diğer neden ise, okul personeli çocukları ve aileleri güçlendirici hizmetler sunma imkanına ve çocukları savunma yönünden de eşsiz bir fırsata sahiptir (Crosson-Tower, 2003, s.8-9).

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu, korunmaya ihtiyacı olan çocuk olarak tanımlanmaktadır (Md. 3/a1). Çocuğun korunması denilince, çocuğun istismar ve ihmalden, suça sürüklenmekten, bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliğinin tehlikeye düşmesinden korunması anlaşılmaktadır. Çocuğun korunmaya ihtiyaç duyması halinde yapılacak koruyucu ve destekleyici çalışmalar da çocuk koruma hizmetlerinin bir parçasıdır. Çocuk koruma kavramı, çocuklara karşı bilerek ya da bilmeden yapılan her türlü zarardan çocukları korumak için gerekli felsefe, politika, standart ve ilkeleri tanımlayan geniş bir kavramdır (Jackson ve Wernham, 2005, s.19). Çocuk koruma kavramı aynı zamanda çocuğun yaşamını olumsuz yönde etkileyen tehlikelere karşı gerekli önlemleri alma ve savunuculuk yapma çalışmalarını da içermektedir. Bu bakımdan çağdaş bir çocuk koruma paradigması, sadece çocukları değil, çocuğun bakımından ve korunmasından sorumlu tüm kişi ve kurumları kapsamalıdır (Acar, 2012. s.7). Çocuk koruma kavramının en önemli unsuru, çocuklara yönelik risklerin önceden fark edilip önlenmeye çalışılmasıdır (Büker ve Gültekin, 2013, s.12).

Politika denilince bir örgütte alınacak kararlara ve yapılacak uygulamalara yön veren ilkeler bütünü anlaşılmaktadır (Balci, 2010, s.185). Çocuk koruma politikası ise çocukları her türlü zarardan korumak için gerekli yükümlülükleri gösteren ve çocukların korunmasıyla ilgili yapılacak işlemleri somutlaştıran niyetin ifadesidir. Bir kurumun çocuk koruma politikasının olması o kurumun çocuklar için güvenli ve olumlu bir çevre oluşturmaya çalıştığını ve çocukları koruma görev ve sorumluluğunu ciddiyetle ele aldığını bir göstergesidir. Çocuk koruma politikası, çocuklar için güvenli ve çocuk dostu bir okul oluşturmak için bir araçtır. Çocuk koruma politikası ayrıca istismarın önlenmesi, personelin eğitimi, uygun ve uygun olmayan davranışların tanımlanması, çocukla iletişim kuralları, istismar iddialarını tanımlama, raporlama ve yanıtlama faaliyetlerini de içerir (Jackson ve Wernham, 2005, s. 21). Okulun çocuk koruma politikası denilince, bir okulun çocukların korunmasına yönelik taahhütleri anlaşılmaktadır. Çocuk koruma politikası, çocukların her türlü zarardan korunmaları amacıyla oluşturulan okul yapısını ve bu kapsamda yapılacak iş ve işlemleri yansıtır. Buna göre çocuk koruma

politika belgesi, okulun çocukların korunması konusunda nasıl örgütlenmesi ve neler yapması gerektiğini gösteren bir belgedir.

Son yıllarda özellikle Avrupa Birliğine üye ve aday ülkelerde çocukların yüksek yararlarını gözeterek ve onların iyi olma halini ve esenliklerini destekleyen devlet stratejileri geliştirmek önemsenen bir sosyal politika alanı olmuştur (Büker ve Gültekin, 2013, s. 11). Bu ülkelerden birisi de İngiltere'dir. İngiltere'de çocuk koruma ile ilgili genel sorumluluk Eğitim Bakanlığındadır. Başta 2002 Eğitim Yasası olmak üzere çocuk ve eğitimle ilgili mevzuat, yerel eğitim birimlerinin ve eğitimle ilgili kurumların çocukların güvenliği ve korunması amacıyla okullarda düzenlemeler yapmasını gerektirmektedir. 2002 Eğitim Yasasının 175. kısmına göre çocukların güvenliğini sağlamak ve refahlarını desteklemek amacıyla devlet okullarının (maintained schools) ve ileri eğitim kolejlerinin (further education colleges) gerekli düzenlemeleri yapması zorunludur. Aynı şekilde bu yasanın 157. kısmı, özel okulların da (independent schools) çocukların güvenliği ve refahı için düzenlemeler yapmasını zorunlu kılmaktadır. 1997 sayılı 2010 Eğitim Yönetmeliği ile 1627 sayılı 2011 Eğitim Yönetmeliğinde de özel eğitim ve öğretim okullarında çocukların korunmasına yönelik düzenlemeler yapılmasına ilişkin hükümler bulunmaktadır. Yani İngiltere'de çocukların korunmasına ilişkin düzenlemelerin yapılması hem yerel yönetim okulları hem de özel okullar ve diğer öğretim kurumları için gereklidir. Bu nedenle İngiltere'de çocukların korunmasıyla ilgili mevzuat hükümlerini yerine getirmek amacıyla okulların çocuk koruma politikaları bulunmaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, okulların çocuk koruma politika belgelerini inceleyerek çocukların korunmasıyla ilgili okullardaki düzenlemelerin neler olduğunu İngiltere örneğinde belirlemektedir. Çalışmada bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Çocuk koruma politika belgelerinin biçimsel özellikleri nasıldır?
2. Çocuk koruma politika belgelerinde, çocukların korunmasına yönelik önleyici düzenlemeler nelerdir?
3. Çocuk koruma politika belgelerinde, çocukların korunmasına yönelik koruyucu düzenlemeler nelerdir?
4. Çocuk koruma politika belgelerinde, çocukların korunmasına yönelik destekleyici düzenlemeler nelerdir?
5. Çocuk koruma politika belgelerinde personelin sorumluluklarına ilişkin düzenlemeler nelerdir?

Yöntem

Nitel araştırma yaklaşımına dayanan bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda İngiltere'deki 10 ilkokulun internet sayfalarından ulaşılabilen 2013 ya da 2014 yılında yayınlanmış ya da revize edilmiş çocuk koruma politika belgeleri biçimsel ve içeriksel olarak incelenmiştir. Çalışmada İngiltere örneği, araştırmacıların İngilizce kaynaklara ulaşabilmeleri, İngiltere'de çocukların korunmasına ilişkin hizmetlerin Eğitim Bakanlığı içerisinde yürütülmesi ve bu nedenle İngiliz eğitim literatüründe çocuk koruma kavramının yaygın olması gibi nedenlerle tercih edilmiştir. Araştırmanın sınırlandırılması açısından, incelenecek politika belgelerinin ilkokullardan olması, araştırmanın yapıldığı dönemde (2014 Bahar Dönemi) geçerliliğini sürdürüyor olması ve dosya olarak pdf formatında olması tercih edilmiştir. Böylelikle belirtilen ölçütlere uygun olarak arama motorları üzerinden sırasıyla 10 ilkokulun çocuk koruma politika belgesine ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında incelenen çocuk koruma politika belgeleri ve bu belgelerin internet adresleri şunlardır:

1. Hilderthorpe Primary School Çocuk Koruma Politikası
Web: <http://www.hilderthorpeprimaryschool.co.uk/information/policies>
2. Bretherton Endowed C.E. Primary School Çocuk Koruma Politikası
Web: <http://www.brethertonschool.org.uk/files/2014/01/Child-Protection-Policy-Jan-2014.pdf>
3. John Harrison C.E. Primary School Çocuk Koruma Politikası

Web:<http://www.johnharrisonceprimary.com/northlincs/primary/johnharrison/arenas/website/content/web/childprotectionsafeguardingrecruitmentpolicy.pdf>

4. Clarendon Road Primary School Çocuk Koruma Politikası

Web:<http://www.clarendonroadschool.org/documents/information/policies/8dc70726337c75930fd7e5efe69cd05c.pdf>

5. Stanburn Primary School Çocuk Koruma Politikası

<http://www.stanburn.harrow.sch.uk/attachments/download.asp?file=179&type=pdf>

6. Haseltine Primary School Çocuk Koruma Politikası

Web: <http://www.haseltineprimary.co.uk/images/stories/Child%20Protection%20policy.pdf>

7. Pirbright Village Primary School Çocuk Koruma Politikası

Web:<http://www.pirbrightvillageprimaryschool.com/cms/news/downloaddoc.asp?DocRef=1521&DocCount=58&MediaFolder=policies>

8. Northwood Primary School Academy Trust Çocuk Koruma Politikası

Web: <http://www.northwoodpri.co.uk/wp-content/uploads/2012/04/Child-Protection-policy-2014.pdf>

9. Hurley Primary School Çocuk Koruma Politikası

Web: http://www.hurleyschool.ik.org/attachments/Hurley_Safeguarding__Policy_14-15.pdf

10. St Catherine's C of E Primary School Çocuk Koruma Politikası

Web:<http://www.stcatherinescofe.co.uk/uploadpdf/policies/Child%20Protection%20Policy%202014.pdf>

Politika belgelerinin biçimsel özellikleri saptandıktan sonra veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. İçerik analizinde araştırmanın alt soruları doğrultusunda önleyici düzenlemeler, koruyucu düzenlemeler, destekleyici düzenlemeler ve personelin sorumluluklarına ilişkin düzenlemeler başlıkları altında kategoriler oluşturulmuştur. Çocuk koruma politika belgeleri tekrar tekrar okunarak veriler bu kategoriler altına yerleştirilmiştir. Anlamayı kolaylaştırması bakımından veriler bulgular kısmında sayı ve yüzde olarak verilmiştir.

Bulgular

Okulların çocuk koruma politika belgelerinin incelenmesiyle ulaşılan bulgular; biçimsel özellikler, önleyici düzenlemeler, koruyucu düzenlemeler, destek hizmetlerine ilişkin düzenlemeler ve personelin sorumluluklarına ilişkin düzenlemeler başlıkları altında aşağıda verilmektedir.

Politika Belgelerinin Biçimsel Özelliklerine İlişkin Bulgular

İncelenen politika belgeleri dört sayfa ile 27 sayfa (kapak sayfası ve ekler dahil) arasında değişmektedir. Politika belgelerinin isimlendirilmesi ise Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1. Çocuk Koruma Politika Belgesinin İsimlendirilmesi

Politika Belgesinin İsmi (Okul Adıyla Birlikte)	Sayı	%
Child Protection Policy	7	70
Child Protection/Safeguarding and Safer Recruitment Policy	1	10
Child Protection / Safeguarding Policy	1	10
Policy for Child Protection	1	10

Tablo 1’de görüldüğü gibi, politika belgelerinin isimlendirilmesinde en çok okul adıyla birlikte “Child Protection Policy” ifadesi tercih edilmektedir.

Çocuk koruma politika belgelerinde içindekiler sayfasının olup olmaması durumu Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. Çocuk Koruma Politika Belgesinde İçindekiler Sayfasının Olup Olmaması

	Sayı	%
İçindekiler Sayfası Var	4	40
İçindekiler Sayfası Yok	6	60

Tablo 2’de görüldüğü gibi, incelenen politika belgelerinin dördünde içindekiler sayfası var, altısında ise yoktur. İçindekiler sayfası olan politika belgeleri daha çok sayfa sayısı fazla olan politika belgeleridir. Sayfa sayısı az olanlarda ise içindekiler sayfasının bulunmamasının normal bir durum olduğu söylenebilir.

Çocuk koruma politika belgelerinde eklerin olup olmaması durumu ise Tablo 3’te verilmektedir.

Tablo 3. Çocuk Koruma Politika Belgesinde Ekler Kısımının Olup Olmaması

	Sayı	%
Ekler Kısmı Var	5	50
Ekler Kısmı Yok	5	50

Tablo 3’te görüldüğü gibi, incelenen politika belgelerinin yarısında ekler kısmı var yarısında yoktur. Ekler kısmındaki bilgilerin hangi konularda olduğu ise Tablo 4’te verilmektedir.

Tablo 4. Ekler Kısmındaki Bilgilerin Hangi Konularda Olduğu

	Sayı	%
Vaka kaydı örneği	4	40
İstismar ve ihmal bilgisi	3	30
Vakalarda yapılacak işlemler	2	20
Çocukla konuşma ve çocuğu dinleme	1	10
Çocuk korumadan sorumlu öğretmenin görevleri	1	10
Çocuk koruma alanındaki kurumların, kavramların ve mevzuatın tanımı	1	10
Çocuk koruma politikasını destekleyen diğer okul politikalarının listesi	1	10
Okulun çocuk koruma politikasıyla ilgili genel açıklamalar	1	10

Tablo 4’te görüldüğü gibi, incelenen politika belgelerinde yer alan ekler kısmında en çok vaka kaydı örneği yer almaktadır. Bunu istismar ve ihmal bilgisi ile vakalarda yapılacak işlemler izlemektedir. Her ne kadar yukarıdaki bulgularda istismar ve ihmal bilgisine ilişkin bilgilerin ekler kısmında yer aldığı görülse de incelenen bazı politika belgelerinde politika ifadelerinin içerisinde de istismar ve ihmal bilgilerinin yer aldığı görülmektedir. İstismar ve ihmal vakaları çocuk korumada önemli bir yer tuttuğundan, istismar ve ihmale ilişkin bilgilerin çocuk koruma politika belgelerinde yer alması normal bir durumdur.

Çocukların Korunmasına Yönelik Önleyici Düzenlemelere İlişkin Bulgular

Çocukların korunmasına yönelik önleyici düzenlemeler denilince çocuğun korunmaya ihtiyaç duyacak bir duruma düşmemesi için gerekli koşulların sağlanması anlaşılmaktadır. Yani önleyici düzenlemeler öncelikle çocuğun korunmaya ihtiyacı olacak bir duruma gelmemesi için yapılan düzenlemelerdir. Olumlu okul ortamı oluşturma, öğrencilere pastoral (manevi) destek sağlanması, koruyucu ve güvenli bir ortam oluşturma gibi uygulamalar, çocuğun korunmasına yönelik önleme boyutundaki düzenlemelerdir.

İncelenen politika belgelerinde yer alan çocukların korunmasına yönelik önleyici düzenlemeler Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5'te görüldüğü gibi, okullarda çocukların korunmasına yönelik önleyici düzenlemelerin başında okulda olumlu ve güvenli çevrenin teşvik edilmesi gelmektedir. 10 okuldan dokuzunda (% 90) buna ilişkin ifade yer almıştır. Okulda olumlu ve güvenli çevrenin teşvik edilmesi yalnız başına yeterli olamamakta, aynı zamanda çocukların okullarının güvenli olduğunu hissetmeleri ve kendilerinin dinleneceğini ve dikkate alınacağını bilmelerinin de sağlanması gerekmektedir. Bu duruma ilişkin ifadeler ise okullardan yedisinin (% 70) politika belgelerinde yer almıştır.

Tablo 5. Çocuk Koruma Politika Belgelerinde Çocukların Korunmasına İlişkin Önleyici Düzenlemeler

	Sayı	%
1. Okulda duyarlı, güvenli ve olumlu bir çevreyi teşvik etme ve çocukların zor bir durumda kaldıklarında yaklaşabilecekleri bir yetişkin olduklarını bilmelerini sağlama	9	90
2. Çocukların kendilerini güvende hissedebilecekleri, yetişkinlerle konuşmaya cesaretli ve dinleneceklerini bilecekleri bir ortam oluşturma ve bunu sürdürme	7	70
3. Programda çocuklara güvende kalmalarını ve gerektiğinde yardıma ulaşmalarını sağlayıcı beceriler kazandıracak etkinliklere yer verme	6	60
4. Çocukların korunmasıyla ilgili kurumlarla ve tüm diğer destek hizmetleriyle irtibat kurma ve birlikte çalışma	4	40
5. Öğretim programında, çocukların yetişkin hayatının sorumluluklarına, özellikle çocuk bakımı ve ana-baba becerilerine yönelik gerçekçi tutumlar edinmelerini sağlayacak materyallere yer verme	2	20
6. Okuldaki çocuklara yaklaşma hakkı olan tüm çalışanların uygun olup olmadıkları yönünden kontrol edilmesi	2	20
7. Özsayı gelişimini destekleme ve müfredat boyunca okul yaşamının her yönünden esneklik	1	10
8. Bakım altındaki çocuklardan sorumlu bir öğretmen belirleme	1	10
9. Okuldan ayrılan ve çocuk koruma şüphesi yaşamış öğrencilere gerekli şüphe ve kayıtları güvenilir bir şekilde çocuğun yeni okuluna göndererek devam eden bir destek sağlama	1	10
10. Çocukların farklı kültürel geçmişlerden geldiğini kabul etme, farklı din, inanç, ırk, etnisite, cinsiyet ve cinsel yönelimleri kucaklama	1	10
11. Çocuk koruma politikasını okul tanıtım broşürlerinde, okul web sitesinde ve okul içinde yayınlama	1	10
12. Tüm okul personelinin çocukların korunması konusundaki farkındalığını artırma	1	10
13. Risk altında olabilecek çocuklar için sistematik gözlem araçları ile ihtiyaç ve destek paketleri sağlama	1	10
14. Tüm meslek elemanları arasında iyi düzeyde iletişime olan ihtiyacı vurgulama	1	10
15. Okulda, istismar durumunda tüm personel tarafından uyulan kural haline gelmiş prosedürler geliştirme	1	10

Diğer yandan okulda uygulanan programda çocuklara güvende kalmalarını ve gerektiğinde yardıma ulaşmalarını sağlayıcı beceriler kazandıracak etkinliklere yer verilmesi de okulların altısı (% 60) tarafından ifade edilen bir durumdur.

Çocukların Korunmasına Yönelik Koruyucu Düzenlemelere İlişkin Bulgular

Çocukların korunmasına yönelik koruyucu düzenlemeler denilince, çocuğun bir şekilde korunmaya ihtiyacı olduğunda ona yardımda bulunulması için gerekli düzenlemeler anlaşılmaktadır. Yani koruyucu düzenlemeler, çocuk yardımı ve desteğe ihtiyaç duyduğunda ona en iyi desteği

sağlamayı amaçlamaktadır. Çocukların korunmasına yönelik koruyucu düzenlemelere ilişkin bulgular Tablo 6’da verilmektedir.

Tablo 6. Çocuk Koruma Politika Belgelerinde Çocukların Korunmasına İlişkin Koruyucu Düzenlemeler

	Sayı	%
1. Okulda çocuk korumadan sorumlu personel (designated person) görevlendirme	10	100
2. Okul personeline çocuk koruma eğitimi verilmesi	8	80
3. Çocuk koruma şüphesinin çocuk korumadan sorumlu personele (designated person) bildirilmesi	3	30
4. Çocuk korumadan sorumlu personelin, çocuk korumayla ilgili eylemlerin koordinasyonundan sorumlu olması	1	10
5. Çocuk koruma kayıtlarının korunmasını sağlama	1	10
6. Çocuk için daha fazla zarar verici bir durum ortaya çıkmadıkça, sosyal hizmet kuruluşlarına sevk edilen çocuklarla ilgili gerçek bilgileri çocuğun ailesiyle ya da bakıcılarıyla paylaşma	1	10
7. Herhangi bir durumda çocuk korumadan sorumlu personelle konu görüşülmeden çocuğun ailesine haber verilmemesi	1	10
8. Çocuk koruma meseleleriyle ilgili merkezi kayıtların (centralised records) müdür odasında tutulması	1	10
9. Fiziksel ve cinsel istismarlarda derhal eyleme geçilmesi	1	10
10. Bir çocuk okuldan ayrıldığında ya da başka bir okula nakil olduğunda, çocuk koruma ile ilgili bilgilerin derhal çocuğun yeni kuruluşuna gönderilmesi	1	10
11. Bir olay olduğunda olayla ilgili kayıtların aynı gün tutulması	1	10
12. Tüm çocukları koruyabilmek amacıyla dezavantajlı çocuklara (engelli, özel eğitime muhtaç, aile içi istismar, sığınmacı) özel ilgi gösterme	1	10
13. Çocukların fotoğrafları çekilirken gerekli tedbirleri alma	1	10
14. Sohbet odaları ve sosyal ağların kullanımına okulda sınırlama getirme	1	10
15. Çocuk koruma şüphesinin sadece çocuk korumadan sorumlu personel, okul müdürü ya da okul yönetim kurulu başkanıyla paylaşılması	1	10
16. Korunma ihtiyacı olan çocuğa yapılacak müdahalede yapılacakları anlatan kaynaklara ulaşımı sağlama, yayınlama	1	10

Tablo 6’da görüldüğü gibi, çocuk koruma politika belgelerinde çocukların korunmasına yönelik koruyucu düzenlemelerin başında okulda çocuk korumadan sorumlu bir personelin (designated person) görevlendirilmesi gelmektedir. İncelenen politika belgelerinde dört okulda çocuk korumadan sorumlu personel okul müdürü, altı okulda ise kıdemli öğretmenler ya da diğer personeldir. Bunun dışında önemli bir bulgu da okul personeline çocukların korunmasına ilişkin eğitim verilmesine yönelik düzenlemedir.

Çocukların Korunmasına Yönelik Destekleyici Düzenlemelere İlişkin Bulgular

Çocukların korunmasına yönelik destekleyici düzenlemeler denilince korunma ihtiyacı olan, örneğin, özel eğitime muhtaç, koruma altında, istismar-ihmal deneyimi yaşamış çocukların desteklenmesine yönelik düzenlemeler anlaşılmaktadır. Destekleyici düzenlemeler, özel olarak korunması ve yardımda bulunulması gereken çocukların desteklenmesini amaçlar. Destekleyici düzenlemelere ilişkin bulgular Tablo 7’de verilmektedir.

Tablo 7. Çocuk Koruma Politika Belgelerinde Çocukların Korunmasına İlişkin Destekleyici Düzenlemeler

	Sayı	%
1. Okul, çocuk koruma alanındaki diğer kurumlarla birlikte çalışacaktır.	6	60
2. Korunma ihtiyacı olan çocuklara ihtiyaç duydukları desteğin sağlanması ve kendi özsaygı ve özgüvenlerini kazanmaları için gerekli çaba gösterilecektir.	5	50
3. İstismar ve ihmal meydana geldiğinde ya da bundan şüphelenildiğinde derhal ilgili kurumlara yönlendirme yapılacaktır.	3	30
4. Çocukla ilgili kayıtlar güvenli bir şekilde muhafaza edilecektir.	3	30
5. Korunma ihtiyacı olan çocuk okuldan ayrıldığında onunla ilgili bilgiler derhal yeni okuluna ve ilgili sosyal çalışmacıya bildirilecektir.	3	30
6. Sağlanan desteğin daha iyi olması için bu tür çocuklarla irtibat halinde olan personel, uygun bir şekilde çocukların ihtiyaç ve durumları hakkında bilgilendirilecektir.	1	10
7. Çocukların ihtiyaçlarına göre bireye özgü destekler sağlanacaktır.	1	10
8. Korunma ihtiyacı olan çocuk geçerli bir neden olmadan okula devamsızlık yaptığında çocuk korumadan sorumlu öğretmen ilgili sosyal çalışmacı ile iletişime geçecektir.	1	10
9. Çocukta önemli bir durum fark edildiğinde çocuk koruma kurumlarına derhal bildirilecektir.	1	10

Tablo 7’de görüldüğü gibi, korunmaya ihtiyacı olan çocuklara destek sağlanabilmesi amacıyla çocuk koruma politika belgelerinde en çok ilgili kurumlarla birlikte çalışılmasına yönelik düzenleme yer almıştır. Bunu korunma ihtiyacı olan çocuklara ihtiyaç duydukları desteğin sağlanması ve kendi özsaygı ve özgüvenlerini kazanmaları için gerekli çaba gösterilmesine yönelik düzenlemeler izlemiştir.

Personelin Sorumluluklarına İlişkin Düzenlemelere Yönelik Bulgular

Çocuk koruma politika belgelerinde geçen en önemli görevli çocuk korumadan sorumlu personeldir (designated person). Bunun dışında politika belgelerinde okul müdürünün sorumluluklarına ilişkin de düzenlemeler yer almaktadır. Okul müdürünün sorumluluklarına ilişkin düzenlemelerle ilgili bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Çocuk Koruma Politika Belgelerinde Okul Müdürünün Sorumluluklarına İlişkin Düzenlemeler

	Sayı	%
1. Okulun çocuk koruma sorumluluklarının yerine getirilebilmesi için yeterince kaynak ve zaman sağlama	3	30
2. Çocuk korumaya ilişkin politika ve prosedürlerin uygulanmasını ve tüm personel tarafından takip edilmesini sağlama	3	30
3. Programın öğrencilerin refah ve güvenliğine katkı sağlayacak şekilde yürütmesini sağlama	1	10

Tablo 8’de görüldüğü gibi, çocuk koruma politika belgelerinde okul müdürünün sorumluluklarına ilişkin düzenlemeler arasında okulun çocuk koruma sorumluluklarının yerine getirilebilmesi için yeterince kaynak ve zaman sağlama ile çocuk korumaya ilişkin politika ve prosedürlerin uygulanmasını ve tüm personel tarafından takip edilmesini sağlama yer almaktadır.

Çocuk koruma politika belgelerinde çocuk korumadan sorumlu personelin sorumluluklarına ilişkin düzenlemeler Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Çocuk Koruma Politika Belgelerinde Çocuk Korumadan Sorumlu Personelin (Designated Person) Sorumluluklarına İlişkin Düzenlemeler

	Sayı	%
1. Diğer kurumlarla işbirliği içerisinde hareket etme	5	50
2. Çocuk koruma dosyalarının güvenilirliğini sağlama	5	50
3. Vaka toplantıları ve diğer kurumlar arası toplantılar için gerekli raporları hazırlama	5	50
4. Tüm okul personeli için çocuk koruma eğitimleri düzenleme	5	50
5. Okul personeline çocuk koruma konusunda tavsiye, destek ve bilgi sağlama	4	50
6. Çocuk koruma prosedür ve bilgilerinin güncelliğini sağlama	3	30
7. Çocuk başka bir okula nakil olduğunda gerekli bilgileri bildirme	3	30
8. Okul müdürü ve okul yönetim kurulu ile birlikte hareket etme	2	20
9. Çocuk koruma meselelerinde irtibat noktası olarak hareket etme	2	20
10. Programın çocuk korumaya uygun yürütmesi konusunda gözetim yapma	1	10
11. Okul yönetim kurulunu okuldaki çocuk koruma uygulamaları hakkında bilgilendirme	1	10
12. Geçici personelin ve gönüllülerin yedi gün içinde okulun çocuk koruma düzenlemelerinin farkında olmalarını sağlama	1	10
13. Herhangi bir şüphe hakkında okul müdürünü tam olarak bilgilendirme	1	10
14. Ailelere, çocuklara ve personele uygun destek sağlama konusunda rehberlik etme	1	10
15. İstismar durumunu ilgili kurumlara bildirme	1	10
16. Okulun çocuk koruma mevzuatına uygun işlemlerini koordine etme	1	10
17. Tüm personelin çocuk koruma politikasını anlamasını sağlama	1	10
18. Çocuk koruma politikasına ailelerin de erişimini sağlama	1	10

Tablo 9’da görüldüğü gibi, çocuk korumadan sorumlu personelin sorumluluklarına bakıldığında diğer kurumlarla birlikte hareket etme, çocuk koruma dosyalarının güvenilirliğini sağlama, vaka toplantıları ve diğer kurumlar arası toplantılar için gerekli raporları hazırlama ile tüm okul personeli için çocuk koruma eğitimleri düzenleme yer almaktadır. Politika belgelerindeki çocuk korumadan sorumlu personelin sorumlulukları incelendiğinde, bu personelin okuldaki çocuk koruma hizmetlerinde koordinatör bir rol üstlendiği görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada İngiltere’deki 10 ilkokulun çocuk koruma politika belgeleri incelenerek okullarda çocukların korunmasına ilişkin düzenlemelerin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bulgular araştırmanın alt soruları doğrultusunda; biçimsel özellikler, önleyici düzenlemeler, koruyucu düzenlemeler, destekleyici düzenlemeler ve personelin sorumluluklarına ilişkin düzenlemeler başlıkları altında kategorize edilerek verilmiştir. Araştırma bulguları, politika belgelerinde biçimsel özellikler yönünden bir standart olmadığını ama içeriksel olarak benzer düzenlemeler yer aldığını göstermektedir. Önleyici hizmetlere ilişkin bulgulara bakıldığında politika belgelerinde en çok okulların güvenli bir ortam şeklinde örgütlenmesine ilişkin ifadenin yer aldığı görülmektedir. 10 okuldan dokuzu (% 90) bu yönde taahhütte bulunmuştur. Diğer yandan çocukların kendilerini okulda güvenli hissetmelerini sağlama da 10 okuldan yedisi tarafından kabul edilen bir düzenlemedir. Yani çocukların korunması bakımından öncelikle okulun güvenli bir şekilde örgütlenmesi ve çocuğun da kendisini okulda güven içinde hissetmesi gereklidir. Çocuğun kendisini güven içinde hissetmesinin sağlanması, fiziksel

güvenlik yanında çocuğa psiko-sosyal yönden de destek sağlanması gerektiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Politika belgelerinden elde edilen bulgular, okulda uygulanan program vasıtasıyla da çocuğun korunmasına katkı verilebileceğini göstermektedir. Çocuğun korunması, çocuğun her yönüyle sağlıklı gelişimini amaçladığından, okulda uygulanan programın öğrencinin fiziksel, bilişsel ve psiko-sosyal yönden desteklenmesine katkı verecek şekilde yapılandırılması gereklidir.

Politika belgelerinde yer alan önemli bir düzenleme de okul personeline çocuk koruma eğitimi verilmesine ilişkin düzenlemedir. İncelenen politika belgelerinde 10 okuldan sekizi (% 80) önleyici düzenlemeler içerisinde okul personeline çocuk koruma eğitimi verilmesine ilişkin ifadeye yer vermiştir. Bu durum, öğretmenlerin de çocuk korumada sorumluluklarının olduğunu somut olarak kabul edildiğinin bir göstergesidir. Buradan hareketle öğretmen yetiştirme programlarında da çocuk koruma eğitimlerinin yer alması gerektiği söylenebilir. Aynı zamanda ülkemizde tüm öğretmenlerin hizmetiçi eğitimlerinde çocuk korumaya ilişkin eğitim almaları da yararlı olacaktır.

Araştırmada personele çocuk koruma eğitimi verilmesi yanında ulaşılan çok önemli bir sonuç da okullarda çocuk korumadan sorumlu bir personelin görevlendirilmiş olmasıdır. İncelenen 10 okulun tamamında çocuk korumadan özel olarak sorumlu personel vardır. Bunların dördünde bu görevli okul müdürü, altısında ise öğretmenler ya da diğer personeldir. Çocuk korumadan sorumlu personel okulda çocukların korunmasıyla ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesinde asıl temas noktasıdır ve koordinatör olarak hareket etmektedir. Bu bakımdan çocuk korumadan sorumlu personele çocuk koruma koordinatörü de denilebilir. Burada çocuk korumadan sorumlu öğretmenin rehber öğretmen olup olmadığı sorusu akla gelebilir. Ülkemiz açısından düşünüldüğünde okulda çocuk koruma hizmetlerinden sorumlu olan personelin rehber öğretmen olduğu düşünülebilir. Ancak unutmamak gerekir ki İngiltere’de ülkemizdeki gibi bir rehber öğretmenlik uygulaması bulunmamaktadır. Birleşik Krallığın genelinde az sayıda okulda rehber öğretmen vardır ve rehber öğretmenin (school counsellor) tam zamanlı ya da yarı zamanlı olup olmaması, okul personeli olması ya da dışarıdan bir kurumdan sözleşmeli olarak çalıştırılması, rehber öğretmenin okulda bir öğretmen olup olmaması gibi yönlerden bir standart bulunmamaktadır (Fox ve Butler, 2009, s. 5). İngiltere’de okuldaki rehberlik hizmetlerine ilişkin bölgeler arasında önemli farklılıklar vardır ve bu konuda kesin verilere ulaşmak güçtür (Cooper, 2013, s. 4). Bu yüzden ülkemizdeki rehberlik uygulamalarına göre İngiltere’yi değerlendirmek hatalı olabilir.

Araştırmada ulaşılan dikkat çekici bir sonuç da incelenen okullardan birinde koruma altındaki çocuklardan (children in care) sorumlu bir öğretmenin görevlendirilmiş olmasıdır. 2013 verilerine göre İngiltere’de 68 bin çocuk koruma altında bulunmaktadır. Bu sayı, 18 yaş altındaki toplam çocuk sayısının 10 binde 60’ı kadardır (Harker ve Hearth, 2014). Böyle bir durumda koruma altındaki çocuklardan sorumlu bir öğretmenin görevlendirilmesinin normal olduğu söylenebilir. Ülkemizde böyle bir uygulama olmamakla birlikte en azından koruma altındaki çocukların devam ettiği okullarda okul yöneticileri ve öğretmenlerin koruma altındaki çocuklar hakkında bilgilendirilmesi yararlı olabilir. Okul personeli, koruma altındaki çocukları ve onlara hizmet verem kurumları daha iyi tanıdıkça, bu çocuklara her yönden daha iyi destek verebilecektir.

Araştırmada ulaşılan önemli bir sonuç da, okulun korunmaya ihtiyacı olan çocuklara gerekli desteği sağlamasına ve bu konuda diğer kurumlarla birlikte hareket etmesine ilişkin düzenlemelerdir. Bu durum, korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmetlerin tek bir kurumla sağlanamayacağını göstermesi bakımından önemlidir. Ülkemizde de korunmaya ihtiyacı olan çocukların sorumluluğu sanki sadece Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına aitmiş gibi düşünülmektedir. Halbuki diğer kurumlar yanında okulların ve dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığının da bu konuda büyük sorumlulukları olduğunu düşünmek gerekir. Nitekim 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yanında Milli Eğitim Bakanlığı ve diğer kurumlara da çocukların korunmasına ilişkin önemli görevler yüklemektedir.

Ülkemiz açısından bakıldığında eğitim sisteminde çocuğun korunmasına ilişkin politikaların yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir. Oldukça genç bir nüfusa sahip olan ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığının 2012-2013 verilerine göre zorunlu eğitim çağındaki öğrenci sayısı 17 milyon üzerindedir. Bu öğrenci sayısı birkaç ya da daha fazla sayıda Avrupa ülkesinin toplam nüfusu kadardır. Bu kadar öğrenciye sahip olan bir ülkenin eğitim sistemi içerisinde geleceğini teslim edeceği çocuklarının korunmasına ilişkin elle tutulur, somut politikaların bulunması bir zorunluluktur. Şüphesiz, okullarımızda çocukların korunmasına yönelik bir takım uygulamalardan bahsetmek mümkündür. Türkiye’de okullarda çocuk korumayla ilgili kilit personelin rehber öğretmenler olduğu söylenebilir. Rehber öğretmenler, gerek aldıkları eğitimler gerekse yasal ve mesleki sorumlulukları nedeniyle çocuk koruma alanında hizmet verebilecek en uygun personel konumundadır. Diğer yandan okullarda sosyal çalışmacı görevlendirilmesi de okulda çocuk koruma hizmetlerinin daha iyi yürütülmesini sağlayabilir. Çünkü sosyal çalışmacılar, özellikle çocuk hizmetleri alanında uzmanlaşmış olanlar, çocuklara sağlanacak desteklerde önemli meslek elemanlarıdır.

Çocuk Koruma Kanunu, Sosyal Hizmetler Kanunu ve Türk Ceza Kanunu gibi yasal düzenlemeler kişilere ya da kamu görevlilerine suçun ya da korunma ihtiyacının ilgili makamlara bildirilmesi yükümlülüğü vermektedir. Eğitim kurumlarında çalışan personelin, özellikle öğretmenlerin istismara uğrayan ya da daha genel anlamda korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla daha sık karşılaşma olasılığı vardır. Buradan hareketle, okul personelinin diğer kişilere göre, çocuğun korunmasına yönelik eylemlerde daha çok bulunması ve bu konuda daha donanımlı olması gerektiğini söylemek mümkündür. Eğer eğitimciler çocukların korunması ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmazlarsa çocukların korunmasında yeterli desteği sağlayamayacakları gibi çoğu zaman yardımcı olmak isterken istemeden de olsa çocuğa zarar verebilme durumları da ortaya çıkabilir. Bu yüzden eğitimcilerin çocuk koruma konusunda donanımlı olmaları büyük bir zorunluluktur. Bu durum bizleri öğretmen yetiştirme programlarında da çocuk koruma eğitiminin yer alması gerektiği sonucuna götürmektedir.

Sonuç olarak bu araştırma, özellikle şu yönlerden bizlere önemli bakış açıları sağlamaktadır: (1) İngiltere’de okullarda yapılandırılmış ve somut halde bir çocuk koruma politikası vardır. (2) Çocuk koruma hizmetleriyle eğitim hizmetleri daha ilişkili ve işbirliği içerisinde yürütülmektedir. (3) Okul personeli ve dolayısıyla öğretmen ve okul yöneticilerinin çocuk koruma eğitimi almaları gerekli görülmektedir. (4) Okullarda çocuk koruma hizmetlerinden özel olarak sorumlu bir görevli bulunmaktadır.

Kaynakça

- Acar, H. (2012). Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı X. beş yıllık kalkınma planı çocuk özel ihtisas komisyonu ön rapor. Kalkınma Bakanlığı 10. plan sitesinden 22 Eylül 2014 tarihinde erişildi: <http://www.onuncuplan.gov.tr>.
- Balcı, A. (2010). Açıklamalı eğitim yönetimi terimleri sözlüğü (2. Baskı). Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- Büker, H. ve Gültekin, S. (2013), Çocuk koruma hizmetlerinde koordinasyon eğitimi katılımcı el kitabı. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Cooper, M. (2013). "School-based counselling in UK secondary schools: A review and critical evaluation", University of Strathclyde: Glasgow, Strathclyde Üniversitesi sitesinden 21 Eylül 2014 tarihinde erişildi:
http://www.bacp.co.uk/admin/structure/files/pdf/11355_sbc%20review%202013-01-19%20-%20cooper.pdf
- Crosson-Tower, C. (2003). The role of educators in preventing and responding to child abuse and neglect. U.S. Department of Health and Human Services Administration for Children and Families Administration on Children, Youth and Families Children's Bureau Office on Child Abuse and Neglect. Web sitesinden 16 Eylül 2014 tarihinde erişildi:
<https://www.childwelfare.gov/pubs/usermanuals/educator/educator.pdf>
- Department of Education. (2012). Pastoral care in schools: child protection. Web sitesinden 21 Eylül 2014 tarihinde erişildi: <http://www.deni.gov.uk/dc1999-10-5.pdf>
- Doğan, İ. (2011). Eğitim sosyolojisi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Fox, C. L. and Butler, I. (2009). Evaluating the effectiveness of a school-based counselling service in the UK, British Journal of Guidance & Counselling, 37 (2), 95-106.
- Harker, R. & Heath, S, (2014). Children in care in England: statistics. Web sitesinden 25 Eylül 2014 tarihinde erişildi: <http://www.parliament.uk/briefing-papers/sn04470.pdf>
- Jackson, E. and Wernham, M. (2005). Child protection policies and procedures toolkit: Stage 1. London: Consortium for Street Children. Web sitesinden 16 Eylül 2014 tarihinde erişildi:
<http://www.unicef.org/violencestudy/pdf/CP%20Manual%20-%20Stage%201.pdf>
- Öğülmüş, S. (2006). Okullarda şiddet ve alınabilecek önlemler. Eğitime Bakış, 2 (7), 2-21.